

HEGEDŰS B. ANDRÁS elnök: A következő felszólaló Tóth G. István mérnök az Ipartervtől.

TÓTH G. ISTVÁN: Kedves Elvtársak! Mielőtt egy pár sort felolvasnék abból a levélből, amelyet Farkas Mihály volt miniszter elvtárshoz³³ ... (*Közbekiáltások: Volt elvtárshoz!*) ... volt elvtárshoz küldtem, szeretném megemlíteni, hogy azok közé az értelmiségi dolgozók közé számítok, akik a munkapadból kerültek az egyetem padjaiba, és többé-kevésbé sikeresen elvégeztem a műszaki egyetemet.

Mielőtt a levelet megírtam volna, hetekig tépelődtem és gondolkoztam a magyar ipar szomorú helyzetén, a helytelen és rossz munkatervezésen, amely abban az időben jellemezte a magyar ipart, és gondolkoztam azon, hogy mit lehetne tenni. Tudniillik a levelet 1954. november 10-én írtam. Gondolkodtam azon, mit kellene tenni, hogy a fejlődés egészséges irányban haladjon. Meg kell mondanom, hogy abban az időben – és ma sem – vagyok egyedül, sokan szeretnék a hibákon javítani, de feltesszük a kérdést: hogyan, hol és mint kezdjük legelőször.

Levellem lényegében a következőket tartalmazza, részleteket szeretnék felolvasni belőle: (*Olvassa.*) „Azok az eredmények, amelyeket dolgozó népünk 1949-ig elért, csodálatosak, és az eddigi vezetés, azok a komoly harcok, amelyekre a párt mozgósított, a dolgozó nép mindig tettekkel válaszolt. Az a hangulat, amely addig uralkodott a nép körében a párt politikája mellett, igazán őszinte volt. De az, ami 1950-ben kezdődött és folytatódott 1953 júniusáig, sőt, mondhatnám, napjainkig, az a dolgozók körében visszatetszést, sőt jogos elkeseredést szült. A dolgozók életszínvonala erősen visszaesett, munkájuk, áldozatvállalásuk megnövekedett, többet és többet kellett nekik dolgozniuk. Nem akarom itt említeni azokat a hibákat, amelyek azóta felszínre kerültek már, és tisztában kell Önöknek lenniük azzal, hogy ezek óriásiak. Hiszen ha beszélek munkásokkal, azokkal, akikkel azelőtt együtt dolgoztam, vagy villamoson hallok beszélni az embereket, vagy pedig abban a házban, amelyben lakom, elbeszélgetek a szomszédokkal, ez arra figyelmeztet, hogy írjam le ezeket a sorokat. Önről, Farkas elvtárs, azt olvastam, hogy derűs, közvetlen, megérti a dolgozók kívánságát, baját. Hát, Farkas elvtárs, ezek a kívánságok nem nagyok – csak élni akarnak a dolgozók becsületes munkájuk után. Hát ez a munka, amelyet üzemeinkben a dolgozók végeznek, sajnos nem mindig becsületes. Miből adódik ez? Adódik abból, hogy a dolgozó ember kereseti lehetősége erősen le van csökkentve, a helytelen munkatempó, a helytelen norma miatt. Helyesnek tartom a józan, reális

³³ Farkas Mihály a levél megírásakor az MDP KV ideológiai ügyekért felelős titkára, azt megelőzően honvédelmi miniszter. A vita idején már előzetes letartóztatásban volt.

munkaversenyt, a normarendezést, a napi munkaidő becsületes kidolgozását, és megvetem a léha, lógós embert. De mire vezetett a helytelen tempó? Engedje meg, hogy a magam esetét mondjam el. 1949-ben a MÁVAG-ba kerültem esztergályosnak. Esztergáltam autóhoz vonórudat. Becsületes, minőségi elsőosztályú munkával elértem 70–90 százalékot. A mellettem lévő szaktárs rossz munkával elért 150–200 százalékot. Hát bizony én is áttértem a 150–200 százalékos munkára. Mire vezetett ez? A minőség nagymérvű romlására. Vagy például: 1950-ben az Irodagépjavító Vállalathoz kerültem, ahol még áldatlanabb helyzetet találtam. Itt a számológép-javító részleghez kerültem. 1949–50-ben egy gép javítására 35–40 órát adtak, majd ezt csökkentették 18–20 órára. Mit eredményezett ez egy 20 000 forintot érő gépnél? Ha 35–40 órát adtak, becsületes munkával a gépet meg lehetett javítani úgy, hogy egy-két éves időtartamig hibátlanul dolgozott, a vele dolgozók legnagyobb meglepedésére. Mikor levették a javítási időt, a gépek ismét félévenként kerültek a műhelybe, a velük dolgozók nagy bosszankodására. A dolgozók bérén takarékoskodtak 50–100 forintig, viszont a népgazdaságnak újabb javítási költséget okoztak, körülbelül 1000–1500 forintot. A megrendelő vállalatnak töméntelen bosszúságot, sok munkaidő-kiesést, szállítási költséget, túlórát. Hát józan ember helyesli ezt? Persze lehetne mondani, hogy szervezze meg a munkáját, ossza be az idejét, ne lógjon, végezze el jól 18 óra alatt. Erre aztán az a válaszom, hogy a dolgozó ember teljesítőkétségének van határa, amin túllépni nem lehet. De sorolhatnám a hasonló esetek tömegét, amelyek óriási kárt okoznak népgazdaságunknak. Hogyan nézik a fiatal dolgozók az ilyen és hasonló eseteket, hogyan vélekednek ezekről? Idősebb szaktársaink azt mondják, bizony, ha a kapitalisták így dolgoztak volna, sohasem lettek volna kapitalisták, tönkrementek volna. Ezen a véleményen kell sürgősen változtatni, ésszerű gazdaságpolitikával. A dolgozó embereket megbecsülni annyit jelent, hogy életükön, bajaikon, gazdasági helyzetükön kell javítani. Igen szomorú érzés hallani: alig bírok egy pár cipőt venni, egy inget magamnak, a gyerekeknek egy ruhát. A 67 éves Vidra szaktársam, aki 1919 óta párttag, három gyermekével szomorúan nyilatkozik a munkásság, s az ő maga gazdasági helyzetéről, s nemegyszer mondja, hogy sokkal, de sokkal többet várt rendszerünktől. Neki is azt mondták: gyermekeid jövőjéért stb. stb. Hát, Farkas elvtárs, a dolgozó nép már igen várja, hogy gazdasági helyzetén javítsanak, ne a jövőben, hanem a jelenben.

Én fiatal vagyok, 25 éves, sokat kaptam rendszerünktől, népünktől, s én ezt megbecsülöm és értékelem. De hogyan vélekednek a fiatalok ezrei? Bizony szomorúan. A fiatalság igen ridegen, passzívan viselkedik. Az idősebbektől mindig a „jobb” életet hallja, – hogy a múltban 20 fillér volt egy zacskó töpörtyű, hogy a múltban 1 pengő volt a zsír. Sajnos, a rosszat nem mindig emlegetik. Önöknek az a feladatuk, hogy ezeken változtassanak és tetteikkel bizonyítsák be

a dolgozók előtt, hogy rendszerünk többet, sokkal többet nyújt a fiataloknak és öregeknek egyaránt. A technika jelenlegi fejlettsége mellett nem szabad, hogy különleges öröm legyen egy családban egy pár cipő, vagy ruha vásárlása. Mert jelenleg ez a helyzet.

Az esti egyetemen, ahol az ötödik évet végzem, a hallgatóság 25–40 év között van. Vannak közöttük párttagok, pártonkívüliek. Ahogyan ezek a jelenlegi szervezatlenségről, az üzemeinkben évek óta tapasztalható rendetlenségről vélekednek, az nem mindennapi. Az embernek tépelődnie kell rajta, hogy mit is lehetne ezen változtatni, hogy a nép pénze, munkája ne vesszen így kárba. Úgy beszélünk, mint tehetetlen valakik, akiknek szeme láttára történik mindez – tudjuk, hogy nem helyes, de csinálni kell, mert állítólag felülről jön a rendelkezés. Így van az egyetemi oktatásunk körül is. Az egyik félévben szakosítani, a következőben megint összevonni kell. Alakítsunk műszerosztályokat – de mégse, legyen inkább automatika. Jegyzeteket megfelelő időre nem adnak, csak a vizsgák előtt pár nappal, azután kezdődik a hajrá.

Sok szó esik előadónk részéről, hogy a hallgatóság nyelveket nem tanul, érdeklődési köre, látóköre szűk – de bezzeg ők valamikor. Hát igen, nekik lehetett külföldre utazni, láthattak, tapasztaltak. S nekünk lehetséges-e mindez? Nem. Pedig igen helytelenítem. A tőkések gyermekei jóformán be sem fejezték az egyetemi éveket, már várta őket a vonatjegy, hajójegy, utazhattak, amerre csak akartak, a világ minden részébe, láthattak és tapasztalhattak.

Elhatároztam, hogy egyetemi szünidőben külföldre megyek, hiszen dolgozom egy újíttáson, műszaki tökéletesítésért párt forintot kaptam, és ezt szerettem volna külföldön elkölteni. A magyar hatóságok jöttek: mit képzelek én? Farkas elvtárs, helyes dolog ez? (Hangsúlyozom, hogy 1954-ben küldtem el ezt a levelet. Az utazás nem sikerült.) Miért nem tesznek ilyesmit lehetővé a fiatal értelmiség számára? Menjünk Nyugatra is, hadd tanuljunk, hogy idehaza ezeket hasznosítani tudjuk. Ne küldjenek hazaárulókat, akik eladják magukat, engedjenek néha becsületes fiatalokat is, akiket az vezérel, hogy látni, tanulni akarnak és akik büszkék arra, hogy magyarok.

Ezek és még egyebek fájnak nekünk, fiatal értelmiségieknek, és önkön múlik, Farkas elvtárs, hogy segítsenek rajta. Mirajtunk nem múlik, mert igazi célokért – amelyek a dolgozók életkörülményeit javítják – szívesen dolgozunk, harcolunk. Van-e Budapesten olyan vendéglő, amelyik tiszta, higiénikus, leülhet a fiatalember ott, folyóiratot, napilapot tesznek eléje, ahol jól érzi magát? Elvértve akad, talán tíz sincs. Van-e kifőzés, házi konyha, ahol nem talpon állva fogyasztja el a munkájából hazasiető fiatalember az ebédjét, vagy a vacsoráját? Nincs ilyen.

Ezek azok, amik fájnak a fiataloknak, és nem lelkesíti őket már a beszéd, a gyűlés, hanem munkájuk eredményeit várják.

November 18-án lesz tizenkét éve, hogy a fronton keresztül 16 éves fejjel átmentem a szovjet csapatokhoz. Amikor jelentkeztem a parancsnokságon, azt mondta a szovjet kapitány: Fiam, a kommunizmus alapja az igazság, az elnyomott emberen való segítség. Ezt várnánk, Farkas elvtárs, hogy ezek az idők következzenek, és az emberek arcáról a megelégedés sugározzék.”

Elvtársak! Mit képzelnék, hogy erre a levélre milyen választ kaptam? Körülbelül 4-5 nap múlva megjelent nálam két ÁVH-s tiszt, és figyelmeztettek, hogy a hasonló levelezéseket hagyjam abba, mert ők tudják, hogy mit kell az ország vezetésében csinálni, nem pedig egy ilyen semmirevaló fiatal.

Most néhány szóval szeretnék megemlékezni arról, hogy véleményem szerint mi szükséges a műszaki fejlesztéshez? A fiatalok nyelvismerete, gyakorlata, szakismerete. Abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy az elmúlt hónapban Jugoszláviában töltöttem pár napot. Megtekintettem Titográdot,³⁴ amely hasonlít a mi szocialista városainkhoz, Kazincbarcikához és Sztálinvároshoz. Meg kell mondanom, hogy amit ott láttam, azt csak úgy tudom jellemezni, hogy ég és föld a különbség. A szervezettségről, a tökéletes rendről és a pedáns munkaszervezésről igazán példát vehetnénk. Nem lehet összehasonlítanunk Kazincbarcikával, amely csak pár hónapig üzemelt, majd utána leállt, és most folyik a selejtes, rossz munka kijavítása, a sok millió forintnak az ablakon való kidobása.

A műszaki értelmiség kívánságait a következőkben lehetne összefoglalni. Írják meg lapjaink az igazságot, az eredményeket és a nehézségeket bátran és őszintén, és ne kendőzzük el a hibákat. Ebben rejlik az erő, a szocializmus hatalmas igazsága. Írják meg életünk rosszabbodásának okait, írják meg, hogy 1950-ben egy öltöny ruha ennyibe került, 1954-ben és 1956-ban pedig annyiba. Ne százalékokban beszéljünk, mert ezen a nyelven a nép nem ért. Szabad kezét kér az új műszaki értelmiség a tervezésben, a termelésben és az életben. Enélkül nincs, nem is lehet, és ne is várjanak műszaki fejlesztést. (*Taps.*)

Egy kérdés érkezett hozzám: Mondjam meg, hogy miért éppen Farkas Mihálynak írtam? A Farkas-féle aktíva után írtam. Az után írtam. Tudniillik olyan mézesmadzagot húzott el a fiatalok orra-szája előtt, hogy bíztam benne és reméltem, hogy a levél olyan embernek a kezébe kerül, aki próbál valamit segíteni az ország helyzetén. (*Taps.*)

HEGEDŰS B. ANDRÁS: Vadas Imre főmérnök következik, azután Nagel Ferenc.

Két kérdést szeretnék felolvasni. Az egyik: (*Olvassa:*) „Mennyit fizetünk rá az egyiptomi hídra, valamint az ottani hőerőműre?” (*Derűltség.*)

³⁴ Akkor Titográdot – Crna Gora (Montenegro) székvárosa Jugoszláviában.

A másik kérdés nem egészen idetartozik. (*Olvassa:*) „Miért csak egyes minisztériumokban szüntetik meg a bélyegző-kártyákat? Talán a kutatóintézetek dolgozói nem elég fejlettek ahhoz, hogy őket is mentesítsék az ilyen rendszabályok alól? Javaslat: Sokkal több ébresztőórát lehetne gyártani egy bélyegzőóra árából.” (*Derültség.*)

VADAS IMRE: Tisztelt Elvtársak! Sokan beszéltek már itt ma a politika, a gazdaságpolitika, az iparfejlesztés és a műszaki fejlesztés kérdéseinek összefüggéseiről.

Politikai téren óriási haladást tettünk. Az a vita, amely ma itt lezajlik és általában az a légkör, amely Magyarországon ma jellemzi a vitákat, politikailag óriási haladás. Megmondom azonban, ami talán nem tartozik ide, hogy politikailag is van még egy óriási nehézség, egy igen nagy súly, amely az ország gazdasági fejlődését visszatartja. Nem rendeztük becsületesen viszonyunkat a parasztsággal. Akármit fogunk csinálni... (*Taps.*) ...akármilyen helyes intézkedéseket teszünk az ipar területén, amíg nem tudjuk újra visszaállítani azt, ami 1948-ig volt és ami 1953 után, Nagy Imre alatt, a parasztság megerősödéseképpen azonnal jelentkezett gazdasági visszahatásában, addig... (*Taps.*) ...nem lehet gazdasági kérdésekről, műszaki fejlesztésről beszélni, amíg nem nyeljük le ezt a békát, amíg őszintén meg nem mondjuk, hogy ezen a téren rendeznivaló van.

Ami a gazdasági kérdéseket illeti, az előttem szólók is lényegében azt mondták, sőt Kiss elvtárs is azt mondta, amit én mondok, hogy gazdaságpolitikai téren nem látom, hogy valamilyen komoly rendezés történt volna. Gazdaságpolitikánkban történnek apróbb-nagyobb intézkedések, ezt lehet mondani, hogy vannak injekciók, köztük jelentősek, az emberek termelési kedve fellendül, a vezetők bizonyos mértékű önállóságot kapnak, ami kisebb-nagyobb javulást jelent gazdasági területen. Hiába dolgozunk azonban mi, kisemberek, teljes erőmegfeszítéssel, a szabadabb politikai légkörtől ösztönözve, ha a felső gazdasági vezetés még mindig ugyanazon az úton halad és nincs új, helyes gazdasági elképzelése, nincs meg az a bizonyos irányvonal, amelynek alapján rendbe jöhetne a magyar gazdasági élet! (*Taps.*)

Furcsa, hogy minden értelmiségi, minden műszaki, szinte kivétel nélkül – nagyon sok emberrel beszélgetek – teljesen azonos állásponton van és ezt ez a vita is bizonyítja. Mindenki egységesen ezt gondolja, de úgy látszik, hogy akik a felső gazdasági vezetést a kezükben tartják, azok még nem vették tudomásul a közvéleménynek ezt az álláspontját és valahogyan, talán más cégér alatt, de ugyanazon az úton haladnak, mint eddig. (*Taps.*)

Kiss elvtárs említette és én csak megemlítem: „Tervgazdálkodást” próbáltunk folytatni tartalékok nélkül. Ma jobb-e a helyzet? Minden évben – azt hiszem, 1952 óta – megjelenik ősszel a káosz. A beruházásoknál idén is megjelent. A

minisztertanács kiadott egy rendeletet, hogy nem szabad túlteljesíteni a beruházásokat. Az építési miniszter, mint felsőbb szerv viszont leállítja és csökkenti a már tervbe vett és leszerződött beruházásokat. Több éve minden évben így volt ez és ennek semmi más oka nincsen, mint az, hogy a termelési terveket öt-hat éve feszítjük. Lehet valamit feszíteni egyszer-kétszer, minden évben újból és újból, de addig feszítjük, amíg majd valamilyen módon megszakad. Nem úgy jelentkezik ez persze, hogy nem teljesítik a tervet. A tervet évről évre teljesítik, sőt tavaly túlteljesítették, és az idén is túlteljesítik – már előre jelezték. (*Derültség.*) Ez a teljesítés azonban csak látszólagos. Minden üzemnek megvannak a maga problémái és minden üzem megtanulta már hosszú évek óta, hogy milyen csalásokkal lehet a termelési tervszámoknak a teljesítését biztosítani. Mindenki zsebből él és mindenkinek fontos, hogy az év végén, a negyedév végén a prémiumot megkapja. A termelési tervek teljesítése és az a feszítés, amely évről évre jelentkezik, a legnagyobb csapás – az én megítélésem szerint – a népgazdaságra. Ezek a feszített tervek, a termelékenységben, az önköltségcsökkentésben évről évre emelkedő számok – üres számok – mindenki tudja az országban. Nem azt mondom, hogy semmi sincs mögöttük, de ahogyan megjelenítik, ahogyan a nemzeti jövedelem évről évre „fokozódott” azzal, hogy rákényszerítették az üzemeket arra, hogy különböző számításokkal növeljék a termelést – amire tudok néhány példát –, az semmiképpen nem szolgál az ország hasznára. Ha egy építővállalat tervében valami hiány van, akkor sürgősen elvégez egy olyan munkát, ahol gödröket kell kiásni, de a gödrökbe beállított oszlopoknak az értékét, amelyeket más gyártott és más is fog felszerelni, szintén beállítja, azután a számlából levonja, és a termelési érték így megnőtt. Nekem például egy szerelővállalat körülbelül 3 millió értékű szerelést végez. Egy gépgyár által gyártott három és fél millió értékű gépet ugyancsak beállított termelési értékébe, és ez törvényes, nem szabályellenes. Ezek a halmozások azután országos összesítésben nem egyszer-kétszer, hanem sokszorosán jelentkezve teljesen félrevezetik a népgazdaság vezetőit. De én nem hiszem, hogy ők nem tudnak róla, hiszen a verebek is fecsegnek róla a dróton, tehát feltétlenül tudniok kell róla, de ez kirakatpolitika, amelyet így folytatnak évek óta és nem hajlandók abbahagyni.

A magyar iparnak a fejlesztése lényegében – ahogyan ma valaki már el is mondta – nem pontosan meghatározott irányvonalon halad. Nem a tervre gondolok, mert az megszabja, hogy hol, milyen mértékű fejlesztést kell végrehajtani, hanem arra, hogy nincs pontosan körülírt, átfogó elgondolás arra nézve, hogy a magyar ipart az egyik vagy a másik területen egyáltalán milyen mértékben és milyen arányokban kell fejleszteni. A második ötéves terv irányelveiről jelentős országos vita folyt, utána a Központi Vezetőség határozatot hozott. Nyilvánvaló, hogy ez a vita, ez a sok ezer hozzászólás abban az irányban befolyásolta a Központi Vezetőséget, hogy csökkentse a beruházási összegeket. A Központi

Vezetőség elhatározta, hogy – ha jól emlékszem – kétmilliárddal csökkenti a beruházási összegeket. Nem olvastam és nem tudok semmiféle indokolásról, nem értem tehát, hogy miért éppen kétmilliárddal csökkentette. Lehetséges, hogy 5-6 milliárddal kellene csökkenteni. Lehetséges, hogy nem is kellett volna csökkenteni. Én is hozzászóltam az irányelvtervezethez és megmondtam, hogy a magam részéről úgy látom, hogy nem ez a helyes megoldás. A határozatot természetesen végrehajtják, de azért lehet valamit beszélni róla.

Az irányelvtervezetben és a jelenlegi határozatban az első ötéves terv beruházási számaihoz képest egy aránylag kismértékű emelkedést irányoznak elő. Ezzel szemben az első ötéves terv idején a felújításra szánt összegek ugyancsak a beruházások között szerepeltek, most pedig külön 30 milliárd forint van előirányozva erre a célra. Igaz, hogy az első ötéves tervben felújításokra nagyon kis összeg jutott, ha azonban ezt hozzászámítjuk a jelenleg előirányzott beruházási összeghez, akkor nem 15, hanem 50 százalékos emelkedés jelentkezik, ami az én megítélésem szerint meghaladja az ország teherbíró képességét, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy az életszínvonal emelése halaszthatatlan feladat. (*Taps.*) Iparunk, az én megítélésem szerint minden különösebb beruházás nélkül, jó anyagellátással, a szakmunkások megbecsülésével jelentősen jobb minőségben, jelentősen nagyobb értéket tudna termelni.

A *Szabad Nép* néhány hónappal ezelőtt az amerikai acélipari munkások sztrájkja alkalmából néhány adatot közölt. Közölte, hogy 2 dollár 46 cent az amerikai acéliparban egy munkásnak az átlagos órakeresete. Ez 800 000 munkásra vonatkozik. Benne vannak a kohászok, különböző szakmunkások és egyszerű segédmunkások. Nem kívánhatom természetesen, hogy egy 22 évi gyakorlattal rendelkező mérnök ennyit keressen. Nem kívánhatom azt sem, hogy annyit keressek reálértékben, mint 1938-ban, amikor még csak ötévi gyakorlatom volt. De azt szeretném kérni, vagy kívánni megfelelő rövidebb-hosszabb idő múlva, hogy legalább annyit keressek, mint 1948-ban. Akkor három évvel voltunk a felszabadulás után. Három év alatt ezt az országot dolgozóinak verejtékes, de összefogott, összehangolt, becsületos, lelkes munkájával olyan színvonalra lehetett hozni, hogy nagyon nagy volt a megelégedés, és láttuk, hogy miért dolgozunk. (*Nagy taps.*)

Három év telt el azóta, amióta Nagy Imre egy kísérletet kezdett. Bizonyos vagyok benne, hogy ha ezt a kísérletet hagyták volna folytatni, akkor sokkal messzebb lennénk, mert végeredményben egy csomó feltétel, egy csomó adottság sokkal kedvezőbb most, mint 1945-ben. Éppen ezért feltétlenül szükségesnek látnám, hogy a műszaki fejlesztés kérdései mellett az alapvető gazdaságpolitikai kérdésekkel is foglalkozzanak és a hozzáértő szakembereknek, a hozzáértő politikusoknak adják meg azt a lehetőséget, hogy helyes irányba vezessék tovább ezt az országot. (*Nagy taps.*)

HEGEDŰS B. ANDRÁS elnök: Kedves elvtársak! 1/4 10 van. A Petőfi köri szokások szerint ilyen idő tájban meg szoktuk kérdezni, hogy mi legyen tovább. (*Felkiáltások: Folytassuk!*) Rendben van.

Kérdés érkezett Kiss elvtárshoz: (*Olvassa.*) „Ha már a Kossuth-díjról szó esett, meg tudja-e indokolni Kiss elvtárs Ács Ernő két Kossuth-díját is,³⁵ amelyet olyan telefonközpontért kapott, amely azóta sem vált be, és amelyről a szakemberek ezt meg is mondták.” (*Taps.*) Kiss elvtárs azt mondja, hogy nem tudja megindokolni. (*Taps.*)

Kérés a MTESZ-hez: (*Olvassa*) „A Műszaki Életet felemelt példányszámban adják ki, amelyben a vitát közlik.” (*Taps.*)

Újabb kérdés: (*Olvassa.*) „Milyen intézkedések vannak folyamatban, illetőleg tervben a törvénysértések áldozatául esett műszakiak rehabilitálására?”

„Mit terveznek a műszaki, illetőleg iparszervezési, vagy ilyen elgondolásokért félreállítottak érdekében, a népgazdaság emelése érdekében?” – Körülbelül így szól a kérdés, de nem jól olvasható az írás.

Végül egy nem egészen világos javaslat: (*Olvassa*) „Az ülés tárgya a fiatal értelmiség problémái. A hozzászólásokban és a válaszok megadásában ezt ne hagyják figyelmen kívül.”

Amennyiben ez a felszólítás arra vonatkozik, hogy szorítsuk az ankét tárgyát a fiatal műszaki értelmiség szorosán vett szakmai érdekvédelmi kérdéseire, úgy gondolom, hogy ezzel a javaslattal nemigen lehet egyetérteni. (*Felkiáltások: Nem!*) Azt hiszem, leszögezhetjük, hogy a fiatal műszaki értelmiséget az ország műszaki fejlesztése és ezzel szorosán összefüggő gazdaságpolitikai és politikai kérdései érdeklik és ez éppen úgy problémája valamennyi fiatal műszaki értelmiséginek, mint minden becsületes dolgozónak, akit az ország és a nemzet sorskérdései izgatnak. (*Taps.*)

NAGEL FERENC: Kedves elvtársak! A múlt héten izgalmas események játszódtak le az Egyesült Izzóban. Erről szeretnék beszámolni. Azzal kezdődött, hogy a gyár vezetősége összehívta a fiatal mérnököket. Ebből az alkalomból, hosszú idő után, megmondhattuk, mi minden nem tetszik nekünk a gyárvezetőség módszereiben, és miben szeretnénk látni a kiutat. Akkor azt a választ kaptuk, hogy tulajdonképpen nagy bajok nincsenek, a gyár vezetése, jövője biztosítva van, és a fiatal mérnökök közül – sajnos éppen a néhány jobb, de csak néhány, öt-hat ember – látja nem eléggé rózsaszínű szemüvegen keresztül a gyár helyze-

³⁵ Ács Ernő (1907–) fizikus, a Műszeripari, majd a Távközlési Kutatóintézet igazgatója, 1952-ben jelentős találmányaiért, 1954-ben automata telefonközpont elkészítéséért kapott Kossuth-díjat. 1954–1956 között az MDP KV tagja.

tét. Nem egészen egy hétre rá összehívták a fejlesztés nagyaktíváját, mert a fejlesztés dolgozói ezt körülbelül egy éve kérték, és ebből az alkalomból többen – idősebbek és fiatalok – elmondták, hogy milyen bajokat látnak a gyárban, és miképpen szeretnék látni az Egyesült Izzó jövőjét.

Akkor a válasz másképpen hangzott. A vezetés egyetértett velünk abban, hogy vannak bajok, sőt nagy bajok vannak, és ezeket a fejlesztésnek sokkal jobb munkájával haladéktalanul rendbe kell hozni. Erre pedig nincsen pénz. Éppen ezért kialakult bennem az a vélemény, amiben – úgy látom – nem vagyok egyedül. Mert akik eddig megszólaltak, azt mondták, hogy a műszaki fejlesztés nem műszaki kérdés. Ott egy nagy gyár műszaki kollektívája egyetértett az elvégzendő feladatokban, mindenki a maga munkahelyéről, kissé más súlyozási sorrendben látta a dolgokat, de mindannyian egyetértettünk abban, hogy a gyár ügyében mi a teendő.

A válasz gazdasági természetű volt, tudniillik az, hogy nincsen pénz. Azért nincsen, mert – amint mondták – az ország valutahelyzete rossz.

Sok mindent hallottunk arról is, hogy milyen a tervezés, hogyan történik a tervezés más országokban, hogy milyen a helyzet Jugoszláviában. Fel kell tenni ezeket a kérdéseket, hogy a műszaki értelmiség tájékozva legyen, hogy hogyan és milyen szervezeti feltételek mellett döntenek a beruházások elosztásáról Magyarországon. Kiderült, ezt az összes műszakiak elmondták, hogy az ő szakmájuk szempontjából hogyan néz ki a helyzet, és kiderült, hogy – előttük ismeretlen szempontok miatt – mindez megoldhatatlan. Célszerű tehát, hogy a műszakiakat tájékoztassák részleteiben is arról, hogy mi van a tervekben, hogyan szándékozunk folytatni a munkát, mert állandóan erről az oldalról verik vissza az egyébként műszakilag sem indokolatlannak látszó javaslatainkat.

A műszaki fejlesztés kérdésében a gyár vezetősége minden észrevételt visszavert, ugyanis a gyárvezetéstől mindenki a havi, vagy legfeljebb negyedévi tervet kéri számon. A gyárvezetés azokat a feltételeket igyekszik biztosítani, amelyekkel a napi termelést egyensúlyban tudja tartani. Rendszeresen elhangzik, hogy elég nagy feladat a gyár jelenlegi állapotát, a fejlesztés színvonalát – félreértés ne essék, nem arról beszélek, hogy ki mit mond, hanem ahogyan a dolgok alapján kinéz a helyzet –, a termelést fenntartani, és így mindaz, ami ezen felül jön, az ajándék, tehát takarékoskodni kell. A takarékoskodás rendszerint úgy néz ki, hogy nem vagyunk képesek idejében elkészülni a modern gyártmányokkal, mert minden elkészülő prototípus, minden felműszerezés, minden gép, minden technológia átfutási ideje mérhetetlenül hosszú, mert a kapacitás máris százszázalékosan, vagy ennél is magasabban igénybe van véve. Ebben az esetben hiába is adnánk a fejlesztő részlegeknek közvetlenül valamelyes összeget, hiába fejlesztünk, ha annak az átfutási ideje olyan hosszú, hogy mire elkészül, akkorra nagyjából elavult. Így semmiképpen sem vagyunk képesek utolérni a legfejlettebb vállalatokat, ha fejlesztési sebességünk ilyen lassú.

Ebből a szempontból a helyzet kétségbeejtő. Mindaz, amit új gépek és új technológia tekintetében beterveztünk, csak papíron van meg. Kiderült, hogy a fejlesztés annyiban is szegényes, hogy a meglévő műszaki gárdának nem áll rendelkezésére műszerészkapacitás és kiszolgáló személyzet. Ez demoralizálja a fejlesztési személyzetet, nem készülnek el a dolgok, és így teljesen hasznavetlenné válik az a személyzet, amely az elképzeléseit nem tudja megvalósítani. Egy ízben végighallgattam két műszaki beszélgetését. Az egyik azt mondta, hogy teljes képtelenség fenntartani azt az állapotot, ahol az emberek továbbképzése a folyóiratok olvasásában merül ki, és a maguk elképzeléseit rendszeresen a szemétkosárba kénytelenek dobni, mert tudják, hogy azoknak a megvalósulási lehetősége nulla. Kialakult valamiféle műszaki csikkszedés. (*Élénk derültség és taps.*)

Apró, könnyen elérhető eredményekért dolgozunk, és ha nincs meg a felszerelés, akkor a laboratórium szidja a gyári kutatókat, a kutatók pedig szidják a gyárat, amiért ilyen szörnyű kuruzslás folyik, és magasabb szakmai színvonalon nem is lehet tanácsot adni. A kutatók szegények, és kénytelenek olyan témákat kiválasztani, amelyek – mondhatni – veszélytelenek.

Igazságtalan vagyok, amikor a gyártmányfejlesztési tervet és annak hivatalos elismerését kicsinynek tartom. Abban az időben, amikor a többször említett Nagy Imre-korszakban az ipar azt a parancsot kapta, hogy közérdekű cikkeket termeljen, akkor az Egyesült Izzóban is két, nagyon fontos gyártmány jelent meg: a karácsonyfadísz és a dominó. (*Élénk derültség.*) Nem viccelek. Akkor, ha a minisztériumi ember lejött, vagy ha nagyobb értekezletet összehívtak, erről a két termékről lehetett hallani.

A meglévő laboratóriumi kapacitást – erről eddig nem volt szó – hihetetlen mértékben igénybe veszik. Nem lehet olyan gyártmányokat, amelyek valamilyen népgazdasági színvonalra, valamiféle – pontosan nem is minősített – anyagi tulajdonságra vannak beállítva, fenntartani akkor, ha az ipar a számtalan átprofilozás miatt hol ilyen, hol olyan anyagot ad. Ebben az esetben az a kapacitás, amelyet a modern technológia kialakítására kellene fordítani, kénytelen olyan eljárásokkal foglalkozni, amelyek számtalan más gyártási eljárástól is függenek.

Beszélni akarok még az ellenőrzés kérdéséről is. Számtalan ellenőrző szervünk van, számtalan hivatalos szervünk, amely elsősorban a műszaki fejlesztés kérdéseit kellene hogy ellenőrizze, azonban semmiféle komoly műszaki fejlesztési kérdést – apparátusának szerkezeténél fogva – nem tud ellenőrizni. Pedig van ilyen fórum, és pedig a műszaki közvélemény. Erről szeretnék néhány szót szólni. Végre-valahára minden gyár területén, minden műszaki legyen tisztában azzal, hogy mi történik ott a gyárban, mit terveznek, és ehhez legyen alkalma hozzászólni. Ebben az esetben nem kell azon töprengeni, hogy milyen bérezési eljárást, milyen rendszert találnak ki a csalások ellen, mert ebben az esetben a közvéle-

mény ereje elvégzi a kontrollt. Ajánlom, hogy a műszaki közvélemény súlyát ne becsüljük le. Ez az egyetlen fórum, amely lehetővé tenné, hogy a műszaki tisztesség elemi követelményei a gyártásban és a fejlesztésben egyaránt érvényesüljenek.

Néhány szó esett itt az anyagi érdekeltség elvéről. Az anyagi érdekeltség – éppen a fejlesztő és kulcsapparátusban – kényes dolog. Számtalanszor láttunk bizonyos dolgokat, amelyek a prémiumból adódtak. Nem lehet úgy megoldani a problémát, hogy elismert szaktudású és tisztességű embereknek ne legyen joguk a saját hatáskörükben intézkedni arról, hogy a hozzájuk tartozó embereket megfizessék – és ebben az esetben azoknak nem kell mézesmadzag, sem pedig korbács ahhoz, hogy a dolgukat elvégezzék. Ezek szívesen elvégzik a munkájukat, ha nem kell állandóan akadályok között botladozniok.

Sokat emlegették itt az új és a régi értelmiséget. Nem tudom pontosan megállapítani, hogy melyikbe tartozom. Egyet azonban tudok, hogy mint fiatal mérnök kerültem a gyárba. Mindenkitől, aki tényleg jó szakembernek bizonyult, az első naptól kezdve, rengeteg hasznos segítséget kaptam. Érdekes, hogy azoktól nem lehetett segítséget kapni, akikről később kiderült, hogy jobb volt, ha hallgattak. Azt hiszem, hogy mesterségesen vernek éket az idősebb és a fiatal műszakiak közé. *(Élénk taps.)* Ellentét végeredményben csak két csoport között van: a jó szakemberek és a rosszak között. *(Élénk taps.)*

A következő kérdés érkezett hozzám: „Hogyan képzeled el a műszaki közvélemény megszervezését, hogy a véleményének érvényt is szerezhessen”? Nem képzelek el semmiféle szervezést, mert félek a szervezetektől, a bizottságoktól. Azt képzelem el, hogy van egy gyár, és abban minden, amit csinálnak nyilvános, mert nincsenek kényes kérdések. Mindenről tudunk, és ha bármilyen címen összehívott értekezleten nyilvánítjuk véleményünket, vagy ha ketten-hárman itt-ott megszólalunk, akkor meghallgatnak bennünket. Ezt lehetne demokráciának, vagy népfrempolitikának nevezni, vagy akárminek, az mindegy. A demokrácia népszavazást jelent. A többségnek nincs feltétlenül igaza. Szabad vitát jelent, azt, hogy a nagyobb tudás vezet el az igazsághoz, mert előbb-utóbb megszerzi a hozzá tartozó meggyőződést. És abban az esetben, ha nyilvánosság van, akkor mindenki kétszer is meggondolja, hogy egy tényleg létező és működő választott közvélemény ellenére csináljon olyat, amit a jó szakemberek közössége elítél. *(Élénk taps.)*

A következő kérdés így hangzik: „A híradástechnikai iparra nem jut beruházás, de ugyanakkor a sztálinvárosi beruházást folytatjuk, amiről pedig köztudomású, hogy nem rentábilis. Várható-e valamilyen változás?” Nem tudom. Egyet mondhatok: a híradástechnikai ipar a magyar iparnak régi nemzetközi hírnevét fenntartotta. Ma a múltban élő ipar dolgozói nevében kérem, hogy segítsék a híradástechnikai ipart.

HEGEDŰS B. ANDRÁS elnök: A Láng Gépgyár reklamációját Rausch Tamás küldi, kérdezve, miért nem olvassuk fel. Mindent felolvasunk. „Van-e törekvés arra, hogy a minisztériumban lévő be nem vált előadókat, vezetőket, akik csak mint jó káderek kerültek oda, leváltsák és szélesebb látókörű műszaki vezetőkkel töltsék be ezeket az életfontosságú posztokat? Vagy erről is csak beszélünk? Az új programot a régi emberek csak régi módon, tehát rosszul tudják végrehajtani.” (Taps.)

„Nagy Imre ipari és mezőgazdasági politikáját hiányosan ismerjük. Hívjuk meg a következő vitaulésre Nagy Imre elvtársat, hogy ismertesse elgondolásait.” (Ütemes nagy taps.)

A javaslatot, mint minden javaslatot, kötelességem felolvasni, és nem mint a vita elnöke, hanem mint résztvevője magam is azt mondanám, hogy szívesen részt vennék egy ilyen vitán. Azt hiszem azonban, hogy mégsem a Petőfi Kör az a fórum, amelyen ezek a kérdések először kell, hogy nyilvánosságot kapjanak. De hadd mondjam meg: az a véleményem és a legtöbbször véleménye, hogy ideje és nagyon ideje már, hogy ezekre a kérdésekre, amelyeket itt két elvtárs cédulája és valamennyi elvtárs tapsa kifejezett, a legközelebbi időben az ország egész nyilvánossága előtt, a párt nyilvánossága előtt választ kapjunk, hogy akár a sajtó hasábjain, akár megfelelő fórumokon az ország és a párt érdekében itt tapssal is kifejezett követelések a párt és mindnyájunk javára minél előbb kedvezően megoldódjanak. (Taps.)

További cédulákat is felolvasok, mert különben gomomba cédulák jönnek.

„A jelen lévő Farkas miniszterhelyettes elvtárs miért nem szól ezekhez a kérdésekhez?” Tibold Károly.

Végül 8-10 cédula kéri, hogy válaszoljunk a fiatal műszaki értelmiség, a végző egyetemi hallgatók fizetésének a problémájára. (Taps.)

Ez a probléma valóban égető. Én ugyan nem vagyok műszaki, hanem közgazdász, de azt hiszem, hogy ebben a kérdésben megegyezünk. Kiss elvtárs, mint a Műszaki Fejlesztési Tanács elnöke, nem hivatott válaszolni erre a kérdésre. Válaszolni fogunk azonban erre a kérdésre és még sok más kérdésre október 31-én, szerdán, tehát mához három hétre azon az ankéton, amely az értelmiségi határozatról és a fiatal értelmiségiek helyzetéről fog szólni. Ott szorosan a napirendhez fog tartozni ez a kérdés. (Felkiáltások: Halljuk Kiss elvtársat!) Reméljük, hogy azok az elvtársak, akik most itt vannak, azon az ankéton is részt fognak venni. (Felkiáltások: Halljuk Kiss elvtársat!)

KISS ÁRPÁD: Én, mint a Műszaki Fejlesztési Tanács elnöke, a fedezeti oldalról nem tudok beszélni. Véleményt tudok mondani. Ez a kérdés szorosan összefügg a műszaki fejlesztés kérdésével, mert kifejezi a fiatal műszaki értelmiség megbecsülését. Az alapfizetések, a kezdő fizetések emelése ösztönzőleg

hatna iparfejlesztésünkre azáltal, hogy növelné azoknak a tehetséges fiataloknak a számát, akik érdemesnek tartják nehéz, szívós munkával diplomát szerezni. Márpedig, ha az iparpolitikai hibákat kijavítjuk, sokkal nagyobb mértékben lesz szükség fiatal, tehetséges mérnökökre. Az a véleményem ezért, hogy a kezdő fizetésnek a jelenlegi szint felett kell lenni. Meg kell haladnia az átlagos szakmunkás-jövedelmet. Nem kell meghaladnia a szellemi munkaterületen dolgozó, tehetséges fizikai dolgozók jövedelmét, de meg kell haladni az átlagost. (*Felkiáltások: Konkréten mennyi?*) Erre már választ adtam azzal, hogy miután a fedezeti oldalt én, mint a Műszaki Tanács elnöke, nem látom, nem tudok javaslatot tenni. Egyéni és hivatali véleményem az, hogy emelni kell a kezdő fizetést. A mai fizetések nem ösztönöznek arra, hogy mérnök legyen egy tehetséges fiatalember. (*Taps.*)

HEGEDŰS B. ANDRÁS elnök: Ond Gyula technikus következik az ÁKEF³⁶-tól.

OND GYULA: A kenőolaj-ellenőrző intézetet ismerte az egész műszaki világ öt éven keresztül. Akkor egyszerűsítés révén az ismert és jól bevált intézményt az ÁFORT-hoz csatolták, mint ÁFORT Kenőolaj-ellenőrző főosztályt. Így azután nem ismeri senki.

Hozzászólásomban elsősorban csatlakozni akarok egy már elhangzott hozzászóláshoz, amely érintette azt a kérdést, amelyet egyébként Lukácsy Sándor vetett fel cikkében, illetőleg részletezett az *Irodalmi Újság* múlt heti számában.³⁷ A Petőfi Kör vitáinak valamilyen formában szélesebb nyilvánosságot kell adni. Nem arra gondolok, hogy egy külön lapot adjanak ki, mert az el fog húzódni a kiadóvállalatok által megszabott idők végtelenségéig. Létezik azonban egy jegyzetszorosító vállalat. Jegyzet formájában tehát ki lehetne a vita anyagát adni és a költségeket is elő lehetne teremteni úgy, hogy mindenki, akit érdekel, önköltségi áron megvenné a jegyzetet. Azt hiszem, hogy nagyon sokan megvásárolnák. Nem elég ugyanis, hogy a vita közöttünk és baráti körünkben kapjon nyilvánosságot. Szélesebb nyilvánosság is kell. Elhangzanak itt viták és másnap már jómagunk is a vitáknak csak egy bizonyos részére emlékszünk vissza részletesen. Ezért is ki kell tehát adni, írásban dokumentálva az itt elhangzott javaslatokat, függetlenül attól, hogy tévedésen alapultak-e, vagy pedig megtámadhatatlan igazságokat tartalmaztak, mert mind a kettőről bizonyos, hogy

³⁶ Állami Kenőolaj Felügyelet.

³⁷ Lukácsy Sándor: A viták nyilvánosságáért! *Irodalmi Újság*, 1956. szeptember 29. 8. o.

becsületes meggyőződésből jött. Mindenki becsületes meggyőződésből jött ide és mondotta el javaslatait, mert ha nem volna meg benne ez a meggyőződés, akkor nem volna ez a terem roskadásig tele. (*Taps.*) Ide nem kell senkit lasszóval fogni, ellenben olyan rémhírek járnak, hogy feláron lehet ide belépőjegyet³⁸ kapni. Az se kell! Ide mindenki magától jön, mert hajtja az ország érdeke és a maga önérdeke. De az ország érdeke és a maga érdeke nagyon sokszor párhuzamos. Azt a dokumentumot, amelyet akármilyen – sokszorosított, vagy nyomtatott – formában közre tudnánk bocsátani ezekről a vitákról, el kellene juttatni elsősorban mindazokhoz a fórumokhoz és hatóságokhoz, amelyek az abban felvetett kérdések konkrét és gyakorlati megoldására hivatottak, vagy hivatottak lennének. (*Taps.*) El kell tehát juttatni egy vagy több képviselőhöz, hogy az illetékes szakminisztert interpellációs vonalon, tehát az egész ország fóruma előtt, törvényes úton kényszerítse válaszadásra. (*Ütemes taps.*) Mert, kedves barátaim, az nagyon szép, hogy mi itt egyetértünk, vagy nem értünk egyet a vitákon, de az egész vitát ez fogja determinálni a jövőre vonatkozólag! Mert voltam én az utóbbi hónapokban öt-hat vitán és lelkesedtem ezeken a vitákon. Volt, ahol hozzá is szóltam, de most elmondok egy példát, amellyel talán önmagamat is meg fogom sérteni.

Legalább annyira szeretek utazni, mint az eddig hozzászólók nagy része. Koromnál fogva volt időm és lehetőségem arra, hogy utazhassam. 43 esztendő vagyok. Akkoriban az útlevélkérelemre nem úgy tekintettek, sandán, mint arra, aki egy bank előtt betörőszerszámokat kezd kicsomagolni. (*Derültség és taps.*) Nem bizonyos, hogy el fog valamit követni, de lehet. (*Taps.*) Akkor elhitték, hogy azért akarok külföldre menni, mert látni akarok, tapasztalataimat akarom bővíteni, tanulni akarok, azért, hogy a látottakból és tanultakból később nemcsak nekem, hanem esetleg az országnak is valami haszna legyen. Ilyen utak alkalmával volt alkalmam látni Londonban a Hyde-parkot, amelyről köztudomású, hogy ott mindenki felállhat egy dobogóra, és ha van megfelelő hallgatósága, bármit elmondhat. Úgy tudom, hogy csak egy korlátozás van, a királyi családot nem szabad szidni, mert ott van személyi kultusz. Itt már nincs, itt már a Kucserákat is szabad szidni. (*Taps.*) Él bennem az az aggodalom, hogy a Hyde-parkban vagyok. És bármennyire szeretnék is külföldre menni, nem szeretnék most a Hyde-parkban lenni. El fogja dönteni az a broszúra, amelyet leteszünk egyes illetékesek asztalára!

Még egy javaslatom volna ezzel kapcsolatban és szeretném, ha határozati javaslatba foglalnánk: három hónap múlva, tehát január második szerdáján, vegyük elő és egy piros ceruzával pipáljuk ki belőle, hogy abból, amit itt

³⁸ A Petőfi Kör vitáin bárki részt vehetett és semmiféle belépődíj nem létezett.

javasoltunk, jónak tartottunk és elhatároztunk, mennyi valósult meg és mennyi volt a pusztába kiáltott szó. (*Taps.*) Mert, ha az, amit itt most elmondunk, csak pusztába kiáltott szó, és amellett a karaván halad... (*Taps.*) Engedjék el nekem ennek a keleti közmondásnak az első részét, mert ha most én vagyok az a bizonyos háziállat, amely a karaván porában beszél, akkor nincs értelme annak, hogy teremgondokon törjük a fejünket, nincs értelme annak, hogy a Sportcsarnokot környékezzük. Akkor jobb, ha moziba megyünk, vagy otthon pihenünk. De nem hiszem, hogy így van. Mert ha ezt hinném, nem lennék itt. Igenis szeretném, ha ezeket a vitákat konkrét síkra vinnénk át, ha kikényszerítené a Petőfi Kör, hogy határozatai és javaslatai ne legyenek pusztába kiáltott szavak, mint ahogy kikényszerítette tavaszi indulásával, igazi tavaszos lendületével azt, hogy még az elhangzott kritikák ellenére is igenis meg tudja tartani vitaestjeit, sőt egyre jobban és egyre népszerűbben. Ez a Petőfi Kör el fogja érni, hogy határozatai és javaslatai ne legyenek pusztába kiáltott szavak, amelyekre szükség van Londonban, mert az angol demokratikus közéletnek talán szüksége van egy kis biztosító szelepre. De a Petőfi Kör nem szelep. A Petőfi Kör egy gőzgép, egy gőzhenger, amely arra van hivatva, hogy az elmúlt évek egyenetlenségeit lehengerelje és építse az utat a felé a jövő felé, amelyet mindnyájan elképzeltünk a szocializmus alatt.

Röviden még azzal a már felvetett témával kívánok foglalkozni, hogy a műszaki hírközlés óriási hiányosságokat mutat fel, amit egyébként Sándor Péter az elején szóvá tett, és úgy mondta, hogy a műszaki összeköttetés szervezetlen. Ezzel kapcsolatban elsősorban megemlítem a külföldi lapok problémáját. Az *Irodalmi Újság* ezt is több helyen megemlítette. Nevezetesen elmondotta, hogy a Szovjetunióban a közkönyvtárak bármelyik világlapot rendelkezésére bocsátják az olvasónak. Ugyanezt elmondta lengyel vonatkozásban, jugoszláv vonatkozásban személyesen hallottam, és nyilván más népi demokráciákban is kaphatók külföldi lapok, nálunk azonban nem. Ezt nemcsak a napilapokra értem, hanem a műszaki lapokra is. Kérdezem, hogy a *Technische Rundschau* miért nem kaphatjuk meg nálunk, vagy akár a *Neue Zürcher Zeitung*ot, amelynek műszaki, és műszaki szempontokkal összefüggő gazdasági rovata van. Talán a világ egyik legelterjedtebb ilyen lapja. Miért nem olvashatjuk? Mitől félünk? Ez a lap a külkereskedelmi vállalatoknak jár, ahol titkosan ügykezelik. (*Élénk derültség.*) Olvastam évekig, ellopták nekem, őszintén szólva, csak egy éjszakára, és reggelre visszahoztuk. (*Taps.*)

De térjünk át a belföldi műszaki hírközlésre. Elsősorban nincsen megfelelő fóruma. A közelmúlt napokban, a *Magyar Nemzet* szeptember 21-i számában Máté Györgynek, a volt Rákosi Művektől, megjelent egy rövid cikke,³⁹ amelyhez

³⁹ Máté György: Műszaki-gazdasági hetilapot! *Magyar Nemzet*, 1956. szept. 21. p. 4.

levélben hozzászóltam. A levelet tulajdonképpen a Műszaki Fejlesztési Tanácsnak küldtem el, de nem tudtam a címét, mivel a telefonkönyvben nincsen benne, és így a *Magyar Nemzetet* kértem meg levelem továbbítására, a másikat pedig elküldtem a *Magyar Nemzetnek*. Arról szól a levél, hogy szükség volna egy műszaki hetilapra. Olyan jellegű és terjedelmű lapra volna szükség, mint a *Technische Rundschau*. Ezt rotációsán is meg lehet oldani, ami módot ad a műszaki oktatás sokkal nagyobb terjedelmére. Van ugyan egy-két lapunk, ilyen például a *Gép*, ezek azonban nem alkalmasak az aktuális problémák közlésére, már csak azért sem, mert rengeteg cikket kapnak, és mire egy-egy cikkre sor kerül – itt is vannak sorrendi kivételek –, addigra már a kérdés vagy nem aktuális, vagy olyan mértékben megváltozott, hogy át kell írni a cikket.

Még egy kérdést akarok megemlíteni, a jelen lévő Valkó elvtárs bizonyára mosolyogni fog. Amikor két esztendővel ezelőtt ebben az országban először kezdtem a molibdén-diszulfid kenőanyag kipróbálásával foglalkozni, és egy esztendővel ezelőtt írtam erről egy cikket a *Műszaki Élet* számára – a cikk kilenc hónap múlva meg is jelent –, akkor még az volt a kifogás a molibdén-diszulfid ellen, hogy jó, ha jó, de valutát kell érte adni. Ez volt a helyzet. Külföldről hozott mintákkal kísérleteztem a győri Wilhelm Pieck Vagonygyárban.⁴⁰ Véletlenül tudtam meg, hogy az Egyesült Izzóban is foglalkoznak ezzel a kérdéssel, sőt elő is állították hazai anyagból, tehát a valutakérdés elesett. Most az Egyesült Izzó-beli munkaközösséggel és egy-két kollégámmal karöltve dolgozom ezen a kérdésen. Ezt azonban véletlenül tudtuk meg. De tovább megyek: a molibdén-diszulfidot hazai anyagból állítják elő. Tehát azt feltalálták, hogyan kell előállítani, de a jelenlegi rendszer mellett azt is fel kellene találni, hogy az esetek nagy részében hogyan kell alkalmazni, holott ezt már külföldön három világcég évek óta csinálja.

Itt kapcsolódom ahhoz a hozzászóláshoz, hogy mennyivel egyszerűbb volna meglátogatni ezeket a műszaki szolgálatokat – Nyugat-Németországban óriási molibdénszerviz áll rendelkezésre –, ahol megmutatnák mindazt, amit évek alatt nekünk ki kell találni. Vagy ha nem arra az álláspontra helyezkedünk, hogy megnézzük, akkor felmerül a kérdés, hogy mi lenne, ha megvinnénk egynéhány eljárásnak az alkalmazását, és becsületesen adnánk mi is érte valami mást, ahelyett hogy éveken keresztül meddő kísérleteket folytassunk és újból feltaláljuk azt, ami már megvan.

Egy kérdés érkezett. Azt kérdezik, hogy mi van a molibdén-diszulfiddal. Már elmondtam. Csak annyit akarok még ezzel kapcsolatban elmondani, hogy itt is

⁴⁰ Rába Gyár.

nagy labdázás folyik, mert be van adva találmánynak, és a Találmányi Hivatal a profilozás tárgyában ide-oda labdázik. Tulajdonképpen a VEM-nek⁴¹ kellene gyártani, innen áttették a KGM-hez, és még ma sincs eldöntve, hogy hol fogják gyártani. Talán Vácott, ahol van egy híradás-technikai üzem, és az fogja előállítani.

HEGEDŰS B. ANDRÁS elnök: A felszólaló ajándékot kapott: egy *Neue Zürcher Zeitung*ot. (Átadja. – Taps.) – Két szervezeti jellegű kérdés merült fel.

Az egyik az a javaslat, amely szerint az itt elhangzott javaslatokra alkalomadtán a nyilvánosság előtt vissza kell térni. Ez a javaslat helyes. Bár nem vagyunk választásra jogosult testület, javasolom, bízunk meg egy négytagú bizottságot azzal, hogy az itt elhangzott problémákat összefoglalja és illetékes szervek elé terjessze. Javasolom, hogy a bizottságba küldjük ki Máté György, Sándor Péter, Bíró Gábor és Ágoston László mérnököt, a Csepel Vas- és Fémművektől, a KGM-től, az építésügyi minisztériumtól, illetve a műszaki egyetemről. Ez a forma a pedagógiai vitánkon már jól bevált.

A másik kérdés a következő: Sokan kérdezik a műszaki területen dolgozók közül, fiatal mérnökök, hogyan lehet belépni a Petőfi Körbe. Mindazok, akik a Petőfi Körbe be akarnak lépni, nevük és lakcímük feltüntetésével küldjenek ide egy cédulát, és néhány napon belül belépési nyilatkozatot fogunk kiküldeni számukra.

Egy kérdés: vajon lesznek-e olyan intézkedések, amelyek alapjaiban megszüntetik azt a mértéktelen huzavonát és bürokratizmust, amely az újítások területén uralkodik?

KISS ÁRPÁD: Készítik az új újítási rendeletervezetet!

ELNÖK: Vajon nincs-e jelen egy-két képviselő, aki Ond Gyula javaslata értelmében esetleg a most következő Országgyűlés ülészakán az interpellációt vállalná. Aláírás: Gregus Pál. Nem tudjuk, hogy vannak-e jelen képviselők. – Miután úgy látom, hogy sokan kezdenek elmenni, felteszem a kérdést, hogy mi a javaslat? (Élénk felkiáltások: Folytassuk!) – Akkor hallgassuk meg még Laki Sándor és Zentai Béla elvtársakat, valamint Farkas Mihály elvtársat, a kohó- és gépipari miniszter helyettesét.

LAKI SÁNDOR: Tisztelt hallgatóság! A villamosenergia-iparnak arról a területéről vagyok itt, ahol az energiafejlesztéshez szükséges terveket készítik,

⁴¹ Vegyipari és Energiaügyi Minisztérium (1954–1956 között).

az erőműtervezéstől. Annak ellenére, hogy ez aránylag kis létszámú vállalat, lényeges tevékenységet fejt ki államunk minden vonatkozásában, mert hiszen Önök mindannyian villamos energiát használnak. Ezért nem kell külön hangsúlyoznom, hogy milyen nagy jelentőségű dolog a villamos energia jelenlegi helyzete.

Ezt azért említtem meg, mert közismert, hogy minden ország fejlődési viszonyaira és szociális helyzetére jellemző, hogy mennyi villamos energiát termel, és hogy egy lakosra mekkora villamosenergia-felhasználás jut. Bevezetésképpen ezt csak azért tartom szükségesnek megemlíteni, mert a villamosenergia-ipar legalább olyan mértékben kér segítséget, mint ahogyan ezt az előttem felszólalt elvtársak a híradástechnikára vonatkozóan kérték. Ugyanis műszaki fejlesztés helyett az energiaiparban műszaki visszafejlesztés folyik. Visszafejlesztés folyik, nem azért, mert tudatosan visszafelé haladunk, hanem azért, mert olyan készülékeket használunk, amelyek legalább 25 esztendő jubileumi ünnepségüket tartathatnák, és amelyek külföldön egyáltalában nem, hazai vonatkozásban pedig éppen csak hogy megütik azt a mértéket, hogy emberi életek kockáztatása nélkül lehet használni.

Örülök, hogy az utánam következő felszólaló után Farkas Mihály elvtárs fog szólásra emelkedni, mert ő volt az, aki két évvel ezelőtt megígérte Veszprémben az Elektrotechnikai Egyesület vándorgyűlésén, hogy ezen a helyzeten – amely már akkor is katasztrofális volt – gyökeresen fognak változtatni. Mondanom sem kell, hogy nem azért jöttem ide, mivel gyökeres változás ment végbe, hanem azért, mert változatlanul rossz a helyzet. Ez a probléma a műszaki fejlesztés kérdésével szorosan összefügg. Pillanatnyilag nem azon fáradozunk, hogy a műszaki előrehaladás, fejlesztés kérdését megoldjuk, hanem azon, hogy éppen csak meg tudjuk oldani napi feladatainkat azokkal a szemétre való készülékekkel, amelyeket a villamosenergia-ipar rendelkezésünkre bocsát. De nehogy valaki kétségbeessék, vagy esetleg azt higgye, hogy egyéni érzelmi vonatkozású a kijelentésem. Javasolom, hogy nézzék meg a Nehézipari Minisztériumnak az országos hálózatra és a villamosenergia-rendszerekre vonatkozó üzemzavar-statisztikáját, amely beszédes számokkal és adatokkal szolgálhat bárkinek.

Megemlítem, hogy ez a probléma egyéb vonatkozásban is fennáll, a kábelkarbantartás és üzemeltetés kérdésében is, amely vonatkozásban szintén nagyon szükséges volna a műszaki fejlesztés, mert nemcsak készülékeink fejlesztése tekintetében vannak nagy hiányosságok, hanem a karbantartó szerek műszaki fejlesztése tekintetében is.

Most talán nézzük meg, hogy miért következett be ez a műszaki visszafejlesztés. Ismerjük a sokszor említett objektív okokat – anyaghiány, munkaerő, munkabér és norma. Ezekkel kapcsolatban nem kívánok különösebb dolgokat mondani, hiszen előttem sokan elmondották véleményüket. Lényeges volna, hogy a

kohó- és gépipari minisztérium a profilozás kérdésében a motorok terén – ha már máshol nem, legalább ott – végre rendet teremtené. Szeretnénk, ha átvételi lehetőségeket biztosítanának nekünk, hogy ha megkapunk egy vacak motort, akkor azt visszaküldhessük, mert rettenetes dolgokat kapunk.

A műszaki fejlesztés kérdéséhez hozzátartozik az is, hogy milyen a termelő munkaerők és a rezsimumkaerők viszonya. Katasztrófálisnak találjuk, hogy egy ember háta mögött sokszor 4-5 ember adminisztrál. Ezen a téren is kellene valamit tenni, ez is műszaki fejlesztés volna.

Sokat beszélünk arról, hogy nincs pénzünk műszaki fejlesztésre. A napokban egy rövid kis megbeszélésen az a vélemény alakult ki, hogy ha azt a pénzt, amelyet Magyarország a hadseregfejlesztésre költ teljesen feleslegesen (*Taps.*), mert nekünk fel kell készülnünk egy esetleges háborúra, nagyszerűen fel lehetne használni ezen a területen. Amerika egynapi befektetése annyi, mint a mi egész évi költségünk. Körülbelül ugyanolyan szám adódik, mint annál a bizonyos műszaki színvonalnál, amelyet említettünk. (*Zaj.*) Bevallom őszintén, hogy hadügyminiszternek nem pályázom, de úgy érzem, hogy egyelőre... (*Hegedűs B. András: Katonai kérdésekre talán ne térjünk ki.*)

Szeretném megemlíteni a tervezés érdekeltségének kérdését. Magyarországon tervgazdálkodás van, és ezért van az, hogy az Erőműtervező Iroda például ma sem tudja, hogy jövő évi terve hogyan fog festeni. Jó volna tehát, ha kellő intézkedések volnának ezen a téren. Legfőképpen az volna jó, ha kellő érdekeltséget biztosítanának a tervezők részére.

A külföldi tanulmányutakkal nem kívánok foglalkozni.

Szeretném azonban megemlíteni a bérezés kérdését. Bizonyos összehasonlításoktól, például a kohómunkásokkal való összehasonlításoktól függetlenül, nem akarok nagy számokkal dobálózni, de szeretnénk elérni, hogy az illetékesek eldöntsék, ellentétben a *Szabad Népb*ben megjelent cikkekkel, hogy végeredményben mennyi szükséges egy embernek a normális létfenntartáshoz. (*Taps.*) Javasolom, hogy tisztázzuk, kereshet-e ma Magyarországon egy mérnök annyit, mint egy fejőnő? Mert nálunk nagyon sok mérnök kevesebbet keres. Olvastam az újságban, hogy a fejőnők körülbelül háromezer forintot keresnek és nehezen tudom megmagyarázni a mérnököknek, hogy ők miért kapnak ezerkétszázat.

Még egy kérdést szeretnék megemlíteni. Hosszú időn keresztül dolgoztak a tervezők, a mérnökök, általában a műszakiak csökkentett munkaidővel, legalábbis az irodai és a fizikai dolgozókhoz képest. Nem akarom firtatni, hogy hogyan és miként áll ez a kérdés, de érzésem szerint a műszakiak ma a szaklap-tanulmányozást és mindent beleértve használják csak ki 48 órájukat és az az érzésem, sok helyen ezt hallottam, hogy ha a csökkentett munkaidő lenne, valószínűleg jobb hatástényezővel dolgoznék a műszaki gárda. (*Taps.*) Ennek

kapcsán említtem meg, hogy szükséges volna megvizsgálni az ötnapos munkahét bevezetését.

Még egy érdekes kérdést szeretnék megemlíteni. Lényeges dolog, hogy munkaerejével szabadon rendelkezék az ember. Szeretném, ha megválaszolnák, hogy mikor szűnik meg a jobbtörvény. Gondolok a szabad költözkedésre. (*Taps.*)

HEGEDŰS B. ANDRÁS elnök: Szeretném megjegyezni Laki elvtárs felszólalásának egy részével kapcsolatban: Kiss elvtárs elmondotta, hogy a Munka Törvénykönyvének módosítása készül. Ez egyébként benne volt az újságokban és nyitott kapukat döngetni nem okos. Ankétunk címe elég tág, sok minden belefér és leszögeztem, hogy nem lehet szorosán, mereven a fiatal műszaki értelmiség helyzetével foglalkozni. De meg kell mondanom, hogy ezzel visszaélni és olyan kérdéseket napirendre tűzni, mint az Amerikai Egyesült Államok hadügyi költségvetésének és a magyar állam költségvetésének összehasonlítása, azt is tévesen, ez nem idevaló és nem is értünk hozzá. (*Taps.*) Mindenkit arra kell tehát kérnünk, hogy a felszólalók továbbra is tartózkodjanak az ilyen kérdésektől. Nem vonatkozik ez persze Laki elvtárs felszólalásának egészére, de azt hiszem, hogy a felszólalásának erre a részére vonatkozólag ezt kötelességem volt leszögezni.

Utolsó előtti felszólaló Zentai Béla elvtárs a KGM-ből. Azután: Farkas elvtárs, miniszterhelyettes.

Közlöm, hogy huszonketten nem kapnak szót. Elnézést kérünk tőlük. (*Felkiáltások: Adják be írásban!*)

ZENTAI BÉLA: Mai vitánk jellegéhez egypár szót! Márciusban vitát rendeztünk a Petőfi Körben ugyanerről a témáról, a műszaki fejlesztésről és a fiatal műszakiak problémájáról. Akkor 42-en voltak a vitán. Úgy gondolom tehát, hogy helyes néhány hónap távlatából erre a fejlődésre rámutatni. Ez az első, amit nagy örömmel és határozottan üdvözlünk kell.

Második megjegyzésem arra vonatkozik, hogy vajon mifajta biztosítékok vannak arra, hogy a műszaki fejlődésben az elmaradást pótoljuk, ami olyannyira szükséges, és a világosan felismert tennivalókat ténylegesen megvalósítjuk. Úgy gondolom, hogy azok az elvtársak vetik fel helyesen a kérdést, akik ehhez igen kemény, igen alapos és lényeges politikai feltételeket írnak elő, követelnek meg és látnak szükségesnek. Ez az egyik.

A másik, ami ehhez kapcsolódik az, hogy határozottan kell rámutatni arra, hogy a Műszaki Fejlesztési Tanács jelenlegi szervezetében, felépítésében és hatáskörében, összefüggéseiben teljesen alkalmatlan mindazoknak a céloknak az elérésére, megvalósítására, sőt még szorgalmazására is, amelyekről ma itt beszé-

lünk. Nem tudom, hogy Kiss elvtársnak mi a véleménye erről. Úgy gondolom, hogy egyet fog érteni velem. Az a kérésem, hogy mai összejövetelünk támogassa a Tanácsot, hogy illetékes szerveknél hasson oda, hogy valóban alakuljon a különböző szerveknél meglévő hivatalokból – mert megvannak ezek a szervek elszórva, különböző helyeken, gyakran meg nem felelő vezetés alatt – egy olyan összefogó központi szerv, amelyre igenis szükség van, amelynek a megalakulására is megvan a lehetőség, amely megfelelő hatalommal rendelkezik ahhoz, hogy az itt elhangzott szempontokat valóban megvalósítsa. Olyan szervnek kell lenni, amelyet tényleg módunkban van felelősségre vonni, ha szükséges, különböző törvényes módon és formák között és a társadalmi bírálatnak az eszközével, de amely feladatának eleget is tud tenni. Az Országos Tervhivatal rossz gazdája a műszaki fejlesztésnek, mondjuk meg őszintén... *(Taps.)* Bizonyítom is nemcsak egy megjegyzéssel, hanem egy szervezeti módszerrel is. Úgy tudom, hogy minden hivatal legfontosabb vezetői részt vesznek a kollégiumban, a vezető testületben. Kérdezem, vajon az Országos Tervhivatal kollégiumának tagja-e műszaki vezető? Úgy tudom, hogy nem. Ott volt Jánossy Ferenc,⁴² ott is hagyta a vezetést. Nem is volt tagja a kollégiumnak.

Apró példa, de nagyon lényeges. Nagyon lényeges forrás és bizonyíték arra, hogy ez a testület és vezetői, közöttük Berei Andor,⁴³ nem tudják kellő formában és kellő mértékben ezt a kérdést átfogni és irányítani. *(Taps.)* Azt hiszem, hogy az Országos Tervhivatalból az egész távlati tervezést, a műszaki fejlesztést át lehet vinni a Tanácsba. *(Taps.)* Örülök a tapsnak, úgy látom egyetértünk ebben a kérdésben. *(Taps.)*

De van további szervünk is! Szó volt itt a gazdasági kapcsolatok kérdéseiről nemzetközi síkon, az utazásokról. A gazdasági kapcsolatok bizottsága – önálló külön szerv. Lehetne egységes irányítást, és azt hiszem, egy csomó, ma felmerült kérdést gyorsan meg tudna oldani. Ez egy második konkrét javaslat, amely – azt hiszem – a mai vitából előre tud mutatni.

Nem sorolom továbbá a lehetőségeket, messze vezetne. De a három szervnek egységes szervvé való összevonása biztosítaná a gyorsabb fejlődést. Ehhez persze egész csomó alapos politikai feltétel van. Meg kell akadályozni elsősorban azt, hogy a sztálini politika bármilyen formában újra felszínre kerülhessen. *(Taps.)* Régi mérnök vagyok és régi kommunista is. Jó pár éve dolgozom üzemben. Éppen az utolsó öt évben termelőrészlegekben. Pontosán tudom tehát, hogy miről beszélek, mit beszélek, mit mondok ezekben a mondataimban.

⁴² Jánossy Ferenc (1914–) közgazdász, 1956-ban az Országos Építésügyi Hivatal elnökhelyettese.

⁴³ Berei Andor (1900–1979), 1954–1956. október 24. között az Országos Tervhivatal elnöke.

Még egyszer leszögezem tehát, hogy a műszaki fejlesztéshez alapvetően szükséges a határozott, egységes, világos állásfoglalás. A júliusi határozatok alapján előre lehet mennünk, de tisztán kell látnunk a célokat, eszközeinket, módszereinket.

Javasolom, hogy az interpellációnak többször felvetett módszerét valóban rendszeresítse a Petőfi Kör saját körében úgy, hogy meghív megfelelő személyeket és igenis interpelláljuk meg őket, mint ahogy ma is megtörtént Farkas elvtárral, aki vállalta az interpellálnak a szerepét. Mint minisztériumi dolgozó, én is kíváncsian várom válaszát. De ezt rendszeresíteni is lehet.

Még egy megjegyzést! Érzésem szerint a fiatal műszakiak, a fiatal értelmiség közül sokan nem egészen vannak tisztában a mérnökök életével a kapitalizmusban. Nem megyek bele ebbe a problémába, csak jelzem, hogy túl sok a rózsás elképzelés. Úgy hiszem, helyes volna, ha a DISZ Petőfi Köre megkérdezné erről Hevesi elvtársat⁴⁴ az első világháború előtti időkre nézve, és közülünk többeket a két világháború közötti időszakra nézve, mert azt hiszem, hogy sok káros és hamis illúzió van, amellyel szembe kell nézni, éppen a szocializmus építésének gyorsítása érdekében. (*Taps.*)

Befejezésül: szeretnék még hozzászólni az utazások kérdéséhez. Felmerült ez a probléma, kapcsolatban Nagy Imre elvtárs kérdésével. Nekem az a véleményem, hogy feltétlenül szükséges volna, hogy Nagy Imre elvtárs megfelelő fórumokon, helyeken, világosan kifejtse álláspontját számos kérdésben. Engem különösen érdekelne a beruházási politikában történt súlyos hibáknak a mélyebb elemzése és magyarázata. Ami pedig az utazásokat illeti, azt válaszolom Lóránd elvtársnőnek, lehet, hogy 1953–54-ben felére csökkentették a kereteket, de 1955–56-ban is felére csökkentették. Azt hiszem, hogy ez részben válasz sok mindenre, hogy nem sok változott ezen a téren. (*Hegedűs B. András: Ez is hozzátartozik a tárgyilagossághoz! – Taps.*)

Mindenesetre megjegyzem, hogy a beruházási politika problémáiban nekem is nagyon sok vitám lesz vele, mert néhány kérdésben akkor is vitatkoztunk alacsony pozícióból felfelé és azt hiszem, hogy a dolgokat tisztázni lehet és tisztázni kell. Minél hamarabb, annál jobb.

Még egy megjegyzést! Benne vagyok még az időben egy perccel...

KISS ÁRPÁD: Kiegészítésül! 1954-ben tudományos építkezésre 30 milliót, 1955-ben 15 milliót, 1956-ban 9 milliót fordítottunk. (*Taps.*)

⁴⁴ Hevesi Gyula (1890–1970), vegyészmérnök, 1919-ben a szocialista termelés népbiztosa, akadémikus.